

6 Förmögenhetsbeskattning

Lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt
Prop. 1996/97:117, SkU20, SFS 1997:323
Prop. 1997/98:1, FiU1, SFS 1997:954
Prop. 1999/00:2, SkU2, SFS 1999:1298
Prop. 2000/01:22, SkU9, SFS 2000:1345
Prop. 2000/01:121, SkU25, SFS 2001:547
Prop. 2001/02:43, SkU11, SFS 2001:1220
Prop. 2004/05:31, SkU14, SFS 2004:1305

Utländska försäkringar
Prop. 1995/96:97, SkU16, SFS 1995:1540–1543
Prop. 1995/96:231, SkU4, SFS 1996:1236

6.1 Allmänt

I denna handledning redovisas de förmögenhetsskatteregler som har direkt samband med internationella förhållanden. För en allmän redogörelse för den svenska förmögenhetsskatten hänvisas till HL 05.

SFL trädde i kraft den 1 juli 1997 och tillämpas vid beräkning av preliminär skatt för tid efter ikraftträdandet och i övrigt första gången vid 1998 års taxering dock, enligt punkterna 2–3 övergångsbestämmelserna till SFL, med bl.a. följande undantag.

För livförsäkring som tagits i överensstämmelse med ansökan som kommit in till försäkringsgivarens huvudkontor före den 13 september 1986 ska övergångsbestämmelserna till lagen (1986:1227) om ändring i GSFL tillämpas.

För försäkringsavtal som ingåtts före den 1 juli 1995 ska övergångsbestämmelserna till lagen (1995:1541) om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av GSFL tillämpas.

6.2 Obegränsad skattskyldighet

6.2.1 Inledning

Skattskyldighet

6 § SFL

Förmögenhetsskatt för skattepliktig förmögenhet skall betalas av

1. fysisk person som är obegränsat skattskyldig vid beskattningsårets utgång,
2. dödsbo efter den som vid sin död var obegränsat skattskyldig,
3. svensk förening eller svenskt samfund utom till den del en medlem genom sin andel har del i dess förmögenhet,
4. svensk stiftelse.

En fysisk person som inte är svensk medborgare och som vistas i Sverige under en begränsad tid av högst tre år behandlas som begränsat skattskyldig.

Juridisk person som avses i 7 kap. 2 §, 3 § första stycket, 7 § första stycket, 15–17, 19 eller 20 § inkomstskattelagen (1999:1229) är inte skattskyldig. Detta gäller också registrerat trossamfund som uppfyller kraven i 7 kap. 7 § första stycket nämnda lag.

Fysisk person

Fysiska personer ska betala förmögenhetsskatt för skattepliktig förmögenhet om de, vid beskattningsårets utgång, är att betrakta som obegränsat skattskyldiga. Detta är fallet om den fysiska personen antingen är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige. Detta gäller även den som tidigare varit bosatt i Sverige och som fortfarande har väsentlig anknytning hit. Se vidare avsnitt 2.1. En fysisk person som inte är svensk medborgare och som vistas i Sverige under en begränsad tid av högst tre år behandlas dock som begränsat skattskyldig till förmögenhetsskatt. Se vidare avsnitt 6.3.

Inflyttning Utflyttning

Observera att det är förhållandena vid beskattningsårets utgång som är avgörande för skattskyldighetens omfattning. Om en person flyttar in och bosätter sig i Sverige strax före ett årsskifte blir denne därför skattskyldig här för hela sin förmögenhet. Den som flyttar ut ur riket och därigenom inte längre kan anses bosatt här blir i enlighet härmed att betrakta som begränsat skattskyldig, även om han varit bosatt i Sverige under större delen av beskattningsåret.

Diplomater o.d.

Diplomater och övrig personal vid svenska ambassader och konsulat som på grund av sin tjänst vistas utomlands är obegränsat skattskyldiga om de är svenska medborgare. Det samma gäller medföljande make och barn. Se vidare avsnitt 2.14.1.

Dödsbo

Ett dödsbo är skattskyldigt till statlig förmögenhetsskatt om den döde var obegränsat skattskyldig då dödsfallet inträffade. Ett utländskt dödsbo eller en andel i sådant dödsbo förmögenhetsbeskattas inte.

Juridisk person

Utländska juridiska personer är inte skattskyldiga till förmögenhetsskatt. Det samma gäller svenska juridiska personer med undantag för vissa föreningar, stiftelser och samfund.

6.2.2 Skattskyldighetens omfattning

En uttömmande uppräknings av skattepliktiga tillgångar görs i 3 § 1 st. SFL. Dessa tillgångar kan finnas såväl inom som utom Sverige.

Nedan redogörs för några bestämmelser med specifik utländsk anknytning.

6.2.2.1 Utländsk livförsäkring

Livförsäkring är en skattepliktig tillgång (3 § 1 st. 8 SFL). Undantag görs dock för

- a) pensionsförsäkring som avses i 58 kap. 2 § IL
- b) livförsäkring som enbart avser olycks- eller sjukdomsfall eller dödsfall senast vid 70 års ålder och som inte är återköpsbar s.k. riskförsäkring.

Livförsäkring som meddelats i utländsk försäkringsverksamhet utgör skattepliktig tillgång om den tecknats efter den 30 juni 1995.

Skattefritt

Om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 juli 1995 är försäkringen en skattefri tillgång under förutsättning att

1. avtalet inte därefter ändrats på ett sätt som medför ökad premieförpliktelse totalt sett eller en tidigareläggning av premiebetalning,
2. större premie inte därefter betalats än den som lägast ska betalas för betalningsperioden enligt avtalet, och att
3. försäkringen inte övergått till ny innehavare efter den 30 juni 1995 på annat sätt än genom arv, testamente, gåva eller bodelning (punkt 3 övergångsbestämmelserna till SFL som hänvisar till övergångsbestämmelserna till lagen (1995:1541) om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av GSFL).

Innebörden av regeln är att en utländsk försäkring som köpts efter den 30 juni 1995 är skattepliktig för förvärvaren även om den ursprungligen tecknats före halvårsskiftet 1995. Fortsatta betalningar enligt försäkringsavtal kan alltså ske utan att förmögenhetsskatt blir aktuell om försäkringen inte överlåtits genom köp etc.

Utländska försäkringar som tecknats från och med 1997 är i vissa fall att anse som pensionsförsäkringar, vilket bland annat innebär

att de är skattefria. Reglerna får även tillämpas på äldre försäkringar om den skattskyldige så begär. För nya försäkringar föreligger ingen valfrihet. Se vidare avsnitt 2.5.2.3.

Enligt RÅ 2004 ref. 84 är en livförsäkring skattefri om den tecknats i ett annat EU-land och som uppfyller samtliga villkor för att godtas som en pensionsförsäkring utom det att den inte är meddelad i en försäkringsrörelse som bedrivs i Sverige. Det skulle innebära en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster enligt artikel 49 i EG-fördraget att behandla en sådan försäkring på annat sätt därför att den inte meddelats i försäkringsrörelse som bedrivs i Sverige.

Genom lagstiftning som trätt i kraft 1 januari 2005 och tillämpas första gången vid 2006 års taxering ska utländska livförsäkringar som uppfyller villkoren i 58 kap. 6–16 §§ IL undantas från förmögenhetsskatt även om de inte är att betrakta som pensionsförsäkringar. En förutsättning för skattefrihet är att försäkringsgivaren hör hemma inom EES-området och uppfyller kraven i 2 kap. 1 § 2 LUFV för att bedriva s.k. gränsöverskridande verksamhet. Se vidare avsnitt 2.5.2.2 om försäkringsverksamhet inom och utom landet.

Värdering

Förmögenhetsvärdering av livförsäkring sker till försäkringstekniskt återköpsvärde med tillägg för beräknad upplupen andel av överskottet i livförsäkringsverksamheten (allokerad återbäring) vid kalenderårets utgång (15 § SFL). Det tekniska återköpsvärdet motsvarar det värde som försäkringsbolaget enligt försäkringsavtalet lägst ska betala till försäkringstagaren. Om kontrolluppgift helt saknas från det utländska livbolaget bör värdet uppskattas till ett skäligt belopp med utgångspunkt från faktiskt betalda premier med årlig uppräknings för avkastningen. Denna avkastning kan lämpligen antas motsvara den genomsnittliga statslåneräntan under föregående år. Regeln i AvPL om uppräknings av fribelopp vid ikraftträdandet för försäkringar som tagits dessförinnan bör således kunna tjäna till ledning vid denna värdering (prop. 1995/96:231 s. 43 f.). Förmögenhetsvärdet för fondförsäkringar är marknadsvärdet vid årets utgång av de till försäkringen knutna fondandelarna, dvs. det faktiska marknadsvärdet vid årets utgång.

6.2.2.2 Näringsverksamhet i utlandet

Skattefritt

Förmögenhet nedlagd i näringsverksamhet är skattefri vare sig tillgången finns inom eller utom Sverige.

Kapitalförvaltning

Undantag görs dock för tillgång hänförlig till kapitalförvaltning som således är förmögenhetsskattepliktig. Med begreppet kapitalförvaltning avses sådan verksamhet som inte ansågs utgöra förvärvskälla i inkomstlagen rörelse, jordbruksfastighet och

annan fastighet i den betydelse dessa begrepp hade i KL i dess lydelse fram till den 1 juli 1990 (prop. 1996/97:117 s. 84).

Skulder hänförliga till skattefria tillgångar i näringsverksamhet är inte avdragsgilla (4 § 2 st. SFL). Om skulderna i näringsverksamheten är större än tillgångarna får underskottet inte räknas av mot annan skattepliktig förmögenhet.

6.2.2.3 Fastighet och bostad i utlandet

Fastighet

Fastighet utomlands tas upp till 75 procent av marknadsvärdet (10 § 2 st. SFL). Om marknadsvärdet inte kan fastställas kan fastigheten värderas med utgångspunkt i anskaffningskostnaden (prop. 1996/97:117 s. 39 f.), vilken ska indexuppräknas (se nedan). Som anskaffningskostnad räknas även kostnad för mer omfattande ny-, till- eller ombyggnad. Av det framräknade värdet tas 75 procent upp som förmögenhet. Motsvarande regler gäller vid förmögenhetsvärderingen av bostadslägenhet för fastighetsägarens privata boende i näringsfastighet.

Omräkningstal

Vid indexuppräkning används det omräkningstal som gällde vid beräkning av kapitalvinst vid avyttring av fastighet enligt vissa äldre regler avseende expropriation o.d. Skatteverket beräknar omräkningstal varje år. Se avsnitt 4.3.1.1.

Utländska bostadsrätter

Utländska motsvarigheter till svenska bostadsrätter förmögenhetsbeskattas inte enligt 3 § 1 p. SFL, eftersom en privatbostadsrätt är en andel i ett privatbostadsföretag som i sin tur bara omfattar svensk ekonomisk förening eller svenskt aktieföretag (jfr 2 kap. 17–18 §§ IL). Andelar i utländska bostadsrätter och liknande förmögenhetsbeskattas i stället som inte marknadsnoterade delägarrätter (3 § p. 5 eller 6 SFL). Vid värderingen av aktierna eller andelarna ska 14 § tillämpas. Värderingen ska ske som om delägaren själv innehaft tillgången eller skulden och om tillgången eller skulden ingår i en rörelse hos den juridiska personen anses detsamma gälla för delägaren. De olika tillgångarna i verksamheten ska, enligt prop. 1996/97:117 s. 91, värderas med beaktande av övriga paragrafer. Beräkningen av aktiernas/andelarnas förmögenhetsvärde sker därvid genom tillämpning av reglerna för skatteplikt, dvs. den del av en näringsfastighet som är hänförlig till den bostadslägenhet som används av delägaren eller denne närstående (3 § p. 3). Vidare används reglerna för värdering av fastighet utomlands (10 § 2 st.), i detta fall 75 procent av fastighetens marknadsvärde som belöper på nämnda del. Värdet av aktierna/andelarna justeras med hänsyn till skuld hänförlig till bostadslägenheten.

Många gånger torde det vara svårt att fastställa ett marknadsvärde på en näringsfastighet utomlands. Samma svårighet kan förutses vad gäller möjligheten att klargöra hur stor del av byggnadsytan som är hänförligt till annat en bostadslägenheter och hur stor del av fastighetens marknadsvärde som är hänförligt till mark. I avsaknad av kännedom om de faktiska förhållandena kan enligt Skatteverkets uppfattning 50 procent av en indexuppräknad anskaffningskostnad för aktien/andelen reducerad till 75 procent läggas till grund för förmögenhetsbeskattning.

**Hyresrätt
Nyttjanderätt**

Vanlig hyresrätt förmögenhetsbeskattas inte. Detsamma gäller nyttjanderätt till fastighet eller del av fastighet som förvärvats mot ett engångsbelopp, t.ex. så kallad time-share eller anglosaxisk leasehold.

Näringsfastighet

Fastighet som utgör tillgång i näringsverksamhet är inte skattepliktig till förmögenhetsskatt. Undantag görs dock för småhus med tillhörande tomtmark på lantbruksenhet som på grund av ägarens begäran inkomstskattemässigt utgör näringsfastighet samt den del av en näringsfastighet som inrymmer en bostadslägenhet som används eller är avsedd att användas av fastighetsägaren för eget eller närståendes boende (3 § 1 st. 2–3 SFL). Den privata delen av en näringsfastighet är således skattepliktig. Motsvarande gäller även utländska fastigheter.

6.2.2.4 Utländska värdepapper

Bestämmelserna om skatteplikt och värdering av utländska värdepapper är i princip desamma som för svenska värdepapper.

**Inregistrerade
vid börs**

Skatteplikt föreligger för aktier i ett utländskt bolag, vars aktieslag är noterat på ett med inregistrering på den svenska börsens A-lista jämförbart sätt i bolagets hemland (3 § 1 st. 4 SFL och prop. 1996/ 97:117 s. 57). Det är förhållandena i hemlandet som styr skatteplikten. Aktierna ska tas upp till 80 procent av det vid beskattningsårets utgång senast noterade värdet (12 § SFL). Skatteverket har den 18 november 1998 utfärdat en skrivelse (dnr 8872-98/200) med vissa riktlinjer för bedömningen av vilka utländska marknadsplatser som kan betecknas som börs. För marknadsplatser inom EU/EES-området ska bedömningen av om fråga är om börs enligt svensk lagstiftning följa respektive lands kategorisering, om inte särskilda skäl föreligger. Av behörig tillsynsmyndighet auktoriserad börs utgör således i princip börs också med svenskt synsätt. För marknadsplatser utom EU/EES-området ska bedömningen göras enligt svensk lagstiftning. Hän-syn ska därvid bl.a. tas till det aktuella landets inhemska lagstiftning och kategorisering och till omständigheter som lagreglering, genomsyns- och sundhetskrav, s.k. listningsregler, graden av öppenhet samt inregistreringsförfarande. Bedömningen av om en

lista är jämförbar med den svenska börsens A-lista bör göras utifrån förhållandena på den aktuella börsen. För det fall ytterligare listor finns kan det beroende på deras storlek bli aktuellt att anse dessa som jämförbara med A-listan. Vid den bedömningen ska ett svenskt synsätt och svenska normer gälla. Finns det flera listor bör den första listan alltid anses jämförbar med A-listan. Den andra listan kan då eventuellt bli att anse som en jämförbar lista under vissa, i skrivelsen, angivna förutsättningar.

Marknadsnoterade

Om de utländska aktierna är marknadsnoterade i hemlandet men inte på ett sätt som kan jämföras med inregistrering på den svenska börsens A-lista är aktierna skattefria. Detta gäller exempelvis utländska aktier på listor motsvarande O-listan.

Skatteverket har, i ovan nämnda skrivelse, funnit att amerikanska aktier som noteras på NASDAQ, som inte är en amerikansk börs (stock exchange) utan en auktoriserad marknadsplats (stock market), är förmögenhetsskattefria enligt SFL.

Onoterade

För onoterade aktier föreligger i princip skatteplikt (3 § 1 st. 5 SFL). Till följd av värderingsreglerna är dessa aktier i stor utsträckning i praktiken skattefria, se HL 05. Om en aktie är onoterad i bolagets hemland men är marknadsnoterad i något annat land är den emellertid skattepliktig. Den tas upp till 80 procent av det vid beskattningsårets utgång senast noterade värdet (12 § SFL).

Depåbevis saknar självständig betydelse. Skatteplikten bedöms efter de underliggande aktiernas status.

6.2.2.5 Spärrade tillgångar i utlandet

Tillgångar i utlandet kan av olika skäl på något sätt vara spärrade. Utländsk valutalagstiftning kan t.ex. föreskriva att tillgångarna inte får föras ut ur det främmande landet. En likartad situation föreligger också beträffande banktillgodohavanden och fordringar i en icke konvertibel utländsk valuta. Sådana ”spärrade” tillgångar kan, som framgår av följande rättsfall, vid förmögenhetsberäkningen komma att tas upp till reducerade värden.

Danska aktier kunde på grund av gällande transfereringsbestämmelser inte överföras till svensk valuta och förvarades därför i spärrad depå i dansk bank. Tillgångarna togs vid 1942 års förmögenhetstaxering upp till 25 procent av det i Danmark gällande börsvärdet. Även inestående medel på spärrat konto i dansk bank togs upp till 25 procent av dess värde (RÅ 1945 ref. 54).

I Norge förvarade och där på grund av gällande valutabestämmelser spärrade tillgångar i form av banktillgodohavanden och

andra fordringar samt aktier i norska bolag togs vid 1950 års förmögenhetstaxering upp till beskattning med ett belopp motsvarande 70 procent av deras värde. Beloppet ansågs motsvara det värde som tillgångarna kunde ”anses ha betingat vid en försäljning under normala förhållanden” (RÅ 1957 Fi 1556).

I RÅ 1959 Fi 402 ansågs tillgångar i form av andel i och fordran hos företag i Argentina, med hänsyn till att tillgångarna inte kunde föras ut ur Argentina, inte böra tas upp till mer än 25 procent av de nominella beloppen. Se även RÅ 1940 Fi 591 och RÅ 1947 Fi 28.

6.3 Begränsad skattskyldighet

6.3.1 Inledning

7 § SFL

En fysisk person som är begränsat skattskyldig vid beskattningsårets utgång skall betala förmögenhetsskatt för skattepliktig förmögenhet avseende sådan i Sverige belägen tillgång som anges i 3 § första stycket 1 och 2.

Fysisk person

En fysisk person som vid beskattningsårets utgång varken är bosatt i eller stadigvarande vistas i Sverige och som inte heller har väsentlig anknytning hit är begränsat skattskyldig till förmögenhetsskatt. Även en person som visserligen vistas i Sverige men gör det under en begränsad tid av högst tre år behandlas som begränsat skattskyldig under förutsättning att personen inte är svensk medborgare (6 § 2 st. SFL). Bestämmelsen har tillkommit för att underlätta arbetsutbyte med utlandet och tar sikte på de fall då en utländsk medborgare uppehåller sig i Sverige för en kortare anställning o.d. med avsikt att därefter åter bosätta sig utomlands. Avsikten ska framgå från början exempelvis genom att permanent bostad finns tillgänglig i utlandet vid återkomsten (prop. 1996/97:117 s. 88). Varje vistelse i Sverige som understiger tre år är således inte att betrakta som tillfällig.

Diplomater o.d.

Utländska diplomater o.d. som tjänstgör i Sverige samt deras medföljande makar och barn och utländska personal är i regel begränsat skattskyldiga i Sverige.

Dödsbo

Dödsbo efter person som vid sin död var begränsat skattskyldig i Sverige är inte skattskyldigt till statlig förmögenhetsskatt.

Juridisk person

Utländska juridiska personer är inte skattskyldiga till statlig förmögenhetsskatt.

Fastighet i Sverige

6.3.2 Skattskyldighetens omfattning

Fysisk person som är begränsat skattskyldig vid beskattningsårets utgång är enligt 7 § SFL skattskyldig till statlig förmögenhetsskatt endast för

- privatbostadsfastighet och privatbostadsrätt och
- småhus med tillhörande tomtmark på lantbruksenhet som på ägarens begäran räknas som näringsfastighet enligt 2 kap. 9 § 3 st. IL.

Andel i andelshus och fastighetsägarens bostad i den egna hyresfastigheten omfattas inte av dessa punkter och är således en skattefri tillgång.

6.3.3 Avdrag för skuld

Vid beräkning av den skattepliktiga förmögenheten ska skulderna dras av från värdet av tillgångarna. Enbart skulder hänförliga till skattepliktiga tillgångar får dock dras av (4 § 2 st. 7 SFL). Med ”hänförlig” avses att skuldsättningen har sin grund i anskaffande och förbättring av egendomen. Det krävs inte att egendomen utgör säkerhet för skulden (prop. 1996/97:117 s. 86).

Skuld som är hänförlig till tillgång som är undantagen från beskattning till följd av skatteavtal är inte avdragsgill (4 § 2 st. 8 SFL).

6.4 Beskattningsort

Fram till den 1 januari 2004 fanns i 2 kap. 1–2 §§ SBL bestämmelser om vilken skattemyndighet som var beslutande myndighet i beslut rörande fysiska resp. juridiska personer. När Skatteverket bildades den 1 januari 2004 ändrades bestämmelserna i 2 kap. 1 § SBL så att det där numera anges att det är Skatteverket som är beslutande myndighet. I samband med denna ändring upphävdes 2 kap. 2 § SBL.

Var olika beslut ska fattas inom Skatteverket regleras av verkets interna arbetsordning. Den 1 januari 2004 överfördes de tidigare bestämmelserna i bl.a. 2 kap. 1–2 §§ SBL till nämnda interna arbetsordning, av vilken framgår att handläggningen normalt ska utföras av den region som enligt de tidigare bestämmelserna i 2 kap. 1 eller 2 §§ SBL var behörig att fatta beslut.